

Folytonosság és változás az akadémiai információellátásban

Az akadémiai intézeti könyvtárak 1994. évi hálózati értekezletéről¹

Mokányiné Nagy Katalin – Rózsa György

Bevezetés

Az akadémiai könyvtári hálózatról, amely az alapkutatói és részben az alkalmazott kutatói információellátásban az ország egyik legfontosabb szakirodalmi gyűjteményi és tájékoztató bázisa – hat éve jelent meg utoljára ismertetés e folyóirat hasábjain².

Időszerűvé az teszi ezt az újabb közleményt, hogy az akadémiai törvény életbelépésével (1994. évi XL. törvény a Magyar Tudományos Akadémiáról) egy történeti szakasz befejeződik és egy új korszak indul az akadémiai könyvtárhálózat életében is. Ez volt egyébként a fő témája az 1994 június 16-án megtartott hálózati értekezletnek is. Az értekezletre készült összeállítások felhasználásával állt össze jelen közleményünk³.

Történeti áttekintés

1960-ban az MTA elnökének 13/1960 MTA/A.K.20./sz. utasítása az akadémiai intézeti könyvtárak hálózati központjának jelölte ki az Akadémiai Könyvtárat, és meghatározta a feladatait.⁴ Az MTAK 1960. évi beszámoló jelentésében már az áll, hogy: „*az intézeti könyvtárak laza együttese számára meg kellett teremteni az egységes szervezeti kereteket.*” Ez a munka megindult az év második felében az említett elnöki utasítás és a kiadott minta-szervezeti szabályzat alapján⁵. 1972-től az MTA főttkárának 17/1972/A.K.20./MTA-F.sz. utasítása határozta meg az akadémiai könyvtári hálózat működését.⁶

Az eltelt harmincnégy év alatt sikerült a gyűjtőkörben rendkívül differenciált (az irodalomtudománytól a geofizikáig terjedő széles skálán), az egymástól függetlenül alakult és működő intézeti könyvtárakat adminisztratív önállóságuk megtartásával szervezetenként és módszertanilag egységes hálózattá formálni.

Visszapillantás az 1960-as évre az 1993-as év tükrében⁷:

A hálózati könyvtárak profiljának alakulása⁸

	1960	1993
Társadalomtudományi gyűjtőkörű könyvtárak száma	11	21
Természettudományi gyűjtőkörű könyvtárak száma	26	26
Vegyes gyűjtőkörű könyvtárak száma	3	–
Összesen:	40	47

Az állomány nagyság szerinti megoszlása a hálózatban

	1960	1993
1/ 100 000 könyvtári egységen felüli könyvtár	–	4
2/ 50 000 könyvtári egységen felüli könyvtár	–	5
3/ 10 000 könyvtári egységen felüli könyvtár	12	26
4/ 5000-10 000 kötetes könyvtár	4	8
5/ 2000-5000 kötetes könyvtár	10	4
6/ 1000-2000 kötetes könyvtár	6	–
7/ 1000 könyvtári egységen aluli könyvtár	7	–
Összesen:	39	47

Egyéb adatok

	1960	1993
Összállomány	487 855 könyvtári egység	1 776 168 könyvtári egység
Évi gyarapodás:		
– könyv	23 223 egység	15 751 egység
– folyóirat	5 719 egység	6 786 egység
Átlagos könyvgyarapodás intézetenként	611 db	335 db
Állománygyarapodásra fordított összeg	3 322 738.-Ft	121 567 192.-Ft
Személyi ellátottság:		
– főfogl. könyvtáros	40	96
– részfogl. könyvtáros	16	56
Összesen:	56	152

A jelenlegi helyzet⁹

A közalkalmazotti törvényből következő besorolások

Az MTAK – ahogy eddig is – figyelemmel kísérte a könyvtárosok új besorolását és szükség szerint interveniált. A közalkalmazotti törvény végrehajtási utasításáról szóló kormányrendelet megjelenésével egyidejűleg tájékozódunk a besorolásokról. Ennek kapcsán kiderült, hogy nem mindegyik intézetben alkalmazták a 150/1992. /XI.20./ MKM kormányrendeletet.

Az MTAK tájékoztatta az intézeti igazgatókat és a könyvtárvezetőket a könyvtárosi munkakörben foglalkoztatottak besorolására vonatkozó jogszabályokról és értelmezésükről. Javaslat készült a könyvtárvezetők díjazásáról is, aminek hatására több intézetben kedvezően módosították a besorolásokat.

Az MTAK főigazgatója az 1994. januári MTA igazgatói értekezleten felhívta a figyelmet a könyvtárosok „F” kategóriába sorolhatóságára („... a kell ismérv kötelezettség, a lehet megítélés dolga”). Az „F”-be soroltak száma a kutatóintézeti könyvtárakban 12 fő. Ebből 7 fő „kell” alapon, 5 fő „lehet” alapon nyert besorolást. Az MTAK megítélése szerint még további könyvtárosok átsorolása is indokolt. Ennek érdekében az MTA új alapszabályának elfogadását követően újabb közbenjárásra lesz szükség.

A személyzet

Az összehasonlítási alapul vett 1982-es évben 183-an dolgoztak az intézeti könyvtárakban; ez a szám 1993-ban 152-re fogyott, ami 17%-os csökkenést jelent¹⁰. Ugyanakkor hét intézeti könyvtárnak lett új vezetője. Figyelemre méltó, hogy az intézeti könyvtárosok szakmai publikációkkal is mind gyakrabban jelentkeztek, pl. *Németh S. Katalin* (Irodalomtudományi Intézet); *Hornyák Mária* (Mezőgazdasági Kutatóintézet); *Orbán Emőke* (Talajtani és Agrokémiai Kutatóintézet), *Markella Károlyné* (Politikai Tudományok Intézete); *Simonfai Lászlóné* (Földrajztudományi Kutatóintézet); *Marton János* (Szegedi Biológiai Központ).

1. táblázat

Az MTA intézeti könyvtárainak állománygyarapodása – a könyvtári egységek típusa – és a gyarapításra fordított összeg 1982-ben és 1993-ban

	Könyv		Időszaki kiadv.		Egyéb		Összesen		Gyarapításra ford. összeg	
	1982	1993	1982	1993	1982	1993	1982	1993	1982	1993
Társ.tud.könyvt.	14 929	12 730	3 386	2 640	3 238	3 240	21 553	18 610	5 971 152.-	15 468 902.-
Term.tud. könyvt.	8 313	3 021	12 593	4 146	7 181	5 819	28 087	12 986	30 883 176.-	106 098 290.-
Összesen:	23 242	15 751	15 979	6 786	10 419	9 059	49 640	31 596	36 854 328.-	121 567 192.-

Állománygyarapítás

A statisztikai táblázatok egyértelműen igazolják, hogy egyre több pénzért egyre kevesebb könyvtári egységet lehet beszerezni. 1993-ban a társadalomtudományi könyvtárak 15 468 902 forintot, a természettudományiak 106 098 290 forintot, együttesen tehát 121 567 192 forintot fordítottak gyarapításra¹¹. Az átlagösszeg a társadalomtudományi könyvtáraknál 736 614, a természettudományiaknál 4 080 703 forint volt. A társadalomtudományi könyvtárakban egy egységre 600, a természettudományiakban kb. 6000 forint jutott. Míg 1982-ben közel 37 millió forintért 49 640 könyvtári egységet szerezhettek be, addig 1993-ban a több mint háromszorosára növekedett forintértékért már csak 31 596 könyvtári egységet szerzeményezhettek.

Néhány kiegészítő adat – az utóbbi 5 éves – időszakról: a beszerzési költségek a társadalomtudományok terén 30%-kal, a természettudományoknál 63%-kal emelkedtek. Ugyanakkor a gyarapodás mennyisége a társadalomtudományi könyvtárakban 37%-kal, a természettudományiakban 25%-kal csökkent.

Némileg enyhítettek a beszerzési gondokon az Elsevier-ajándékkönyvek. Az akció keretében az MTAK 50 kötet könyvet, az intézeti könyvtárak pedig mintegy 3000 kötetet kaptak.

A folyóiratrendelés szinten tartása érdekében az intézeti könyvtárak arra kényszerülnek, hogy visszaszorítsák a könyvrendelést. Ez azonban még ilyen áldozat árán sem mindig sikerül. Egy folyóirat előfizetési ára ugyanis a társada-

lomtudományok esetében kb. 13 000 forint, a természettudományok esetében 65 000 forint. A pénzügyi nehézségek miatt az MTAK is kedvezőtlen lépés megtételére kényszerült. A központi könyvtár 1993. évi beszámolójában szerepelt, hogy: „Az eddig előfizetett 688 folyóirat közül 33 folyóirat előfizetését 1994-re le kellett mondani, a gyűjtőkörbe tartozó újonnan induló folyóiratok közül 1993-ban első alkalommal egyetlen egyre sem tudott előfizetni”. Szerencsére ez nem tükrözi a teljes képet, mivel az MTAK folyóiratbeszerzése nagy mértékben támaszkodik a nemzetközi kiadványcserére is. Ennek jövőjét viszont a hazai folyóiratárak drasztikus emelkedése veszélyezteti¹². Az intézetekben az 1994-re megrendelt címek száma 322 folyóirattal kevesebb, mint 1993-ban.

Folyóiratelőfizetésre 1994-re a társadalomtudományi könyvtárak 8 millió forint fölött, a természettudományiak 91 millió forint fölött, összességében 100 millió forint fölött költöttek. Az 1994-re leadott folyóiratrendelések adatait összehasonlítva az 1982. éviakkal megállapítható, hogy az előfizetési költségek majdnem ötszörösére emelkedtek, a féleségek számában viszont 28%-os a visszaesés.

	1982		1994	
	cím	Ft	cím	Ft
Társ. tud. könyvt.	851	2 405 918	633	8 687 983
Term. tud. könyvt.	2 072	18 660 964	1463	91 637 717
Összesen:	2 923	21 066 882	2 096	100 325 700

2. táblázat
Nemzetközi kiadványcsere

	Cserepartnerek száma		Könyvtári egységek száma			
			Küldött		Kapott	
	1982	1993	1982	1993	1982	1993
Társadalomtudományi könyvtárak	2 678	1 468	22 824	18 429	6 396	6 441
Természettudományi könyvtárak	2 234	1 967	5 376	8 891	7 938	7 301
Összesen:	4 912	3 435	28 200	27 320	14 334	13 742

3. táblázat
Könyvtárközi kölcsönzés

	Dokumentumok száma			
	Küldött		Kapott	
	1982	1993	1982	1993
Társadalomtudományi könyvtárak	1 466	628	1 869	817
Természettudományi könyvtárak	5 541	9 364	11 423	5 472
Összesen:	7 007	9 992	13 292	6 289

1991 óta a könyv- és folyóiratbeszerzés liberalizálódott, az intézeti könyvtárak az MTAK tanácsára az előfizetési rendszert megváltoztatva, közvetlenül a terjesztőktől a Swetstől, Minervától, Librottrade-től stb. rendelnek.

A gyarapodás szinten tartását a könyvtárvezetők többsége cseretevékenységgel igyekszik biztosítani (*ld. a 2. táblázatot*). Emelkedett a küldött társadalomtudományi munkák mennyisége, de ugyanakkor csökkenő tendenciájú a cserébe kapott kötetszám.

A könyvtárközi kölcsönzés adatait a 3. táblázat foglalja össze. 1993-ra több mint a felére csökkent a társadalomtudományi könyvtárak által küldött és kapott kötetek száma.

A könyvtárközi kölcsönzésben a cikkmásolat-kérések teljesítése hosszúnak tűnik. Ennek okai közismertek: a kéréslapok „országjáró vándorútja”, a kéréslapok hibás vagy pontatlan adatai, a fejlett technikai eszközök hiánya. Az ügymenet gyorsítása érdekében, érdemes rögtön a Nemzeti Periodika Adatbázist használni és a kéréseket közvetlenül az illetékes könyvtárba küldeni. Elképzelhető az is, hogy az MTAK-ban már befeje-

zés előtt álló, a kurrens külföldi folyóiratok adatait tartalmazó floppy eljusson az érdeklődőkhöz – így találat esetén – közvetlenül az MTAK Folyóirat Osztályának küldhető a cikkmásolat iránti kérés.

Az olvasó- és állományforgalomról, valamint a cseréről tájékoztat a 4. táblázat. A táblázatból kiderül, hogy a négy 100 000 könyvtári egység fölötti könyvtár közül, – mindegyik mutató szerint – első helyen áll a Központi Fizikai Kutatóintézet Könyvtára. (A rangsorolás mindig az adott csoporton belül érvényes. Ugyanez az elv érvényesült a többi csoporton belül is: az öt 50 000 könyvtári egységen felüli, és a huszonhat 10 000 könyvtári egység feletti, tizenkettő 10 000 könyvtári egység alatti könyvtár esetében is).

Az akadémiai törvény néhány vonatkozásáról¹³

Az országgyűlés 1994. március 28-ai ülésén fogadta el az akadémiai törvényt, amely június

4. táblázat
Az állományhasználat és csere értékelése

100.000 könyvtári egységen felüli könyvtárak

Intézet	Állomány	A könyvtár használóinak (fő) rangsora	Állományhasználati egység rangsora	Csere rangsora*
1. Központi Fizikai Kut.Int.	194 544	1	1	1
2. Irodalomtudományi Int.	154 787	2	2	4
3. Zenetudományi Int.	147 651	3	3	2
4. Történettudományi Int.	107 868	4	4	3
Összesen:	604 850			

50 000 könyvtári egységen felüli könyvtárak

1. Világgazdasági Kut.Int.	89 210	2	2	1
2. Néprajzi Kut. Int.	66 577	3	3	4
3. Földrajztudományi Kut.Int.	65 668	4	4	3
4. Atommagkutató Int.	55 574	n.a.**	5	5
5. Matematikai Kut.Int.	54 913	1	1	2
Összesen:	331 942			

10 000 könyvtári egységen felüli könyvtárak

1. Művészettörténeti Kut. Int.	47 278	12	6	4
2. Régészeti Int.	45 245	9	1	2
3. Állam- és Jogtudományi Int.	44 674	1	3	7
4. Közgazdaságtud. Int.	43 987	5	16	1
5. Központi Kémiai Kut. Int.	42 884	n.a.	22	n.a.
6. Politikai Tud. Int.	41 094	10	11	n.a.
7. Magyar Földrajzi Társ.	39 687	16	19	5
8. Regionális Kut. Közp. Dunántúli Tud. Int.	39 648	18	17	11
9. Nyelvtudományi Int.	37 920	19	25	15
10. MTA Könyvtára Lukács Archivum	36 438	13	14	n.a.
11. SZTAKI	33 995	15	15	n.a.
12. Csillagászati Kut. Int.	33 273	21	20	8
13. Geodéziai és Geofizikai Kut.Int.	33 093	n.a.	26	6
14. Szegedi Biológiai Központ	27 746	n.a.	13	n.a.
15. Talajtani és Agrokémiai Kut.Int.	25 988	8	7	9
16. Filozófiai Int.	23 451	7	10	n.a.
17. Műszaki Fizikai Kut.Int.	21 052	14	9	n.a.

Folyt. a túloldalon

* A külföldi cseréből kapott dokumentumok forintértékét vettük figyelembe.

** n.a. = nincs adat

Intézet	Állomány	A könyvtár használóinak (fő) rangsora	Állományhasználati egység rangsora	Csere rangsora*
18. Izotópkutató Int.	19 352	11	12	n.a.
19. Pszichológiai Int.	19 291	4	5	13
20. Kísérleti Orvostud. Kut.Int.	19 276	3	8	n.a.
21. Növényvédelmi Kut.Int.	19 164	2	2	12
22. Mezőgazdasági Kut.Int.	18 899	20	23	n.a.
23. Regionális Kut.Közp. Alföldi Tud. Int.	15 309	17	21	16
24. Ökológiai és Botanikai Kut.Int.	12 029	n.a.	18	14
25. CSKI Napfiz. Obszerv.	11 167	22	24	10
26. Magyar Numizmatikai Társulat	10 830	6	4	3
Összesen:	762 770			

10 000 könyvtári egységen aluli könyvtárak:

1. Szegedi Biológiai Közp. Enzimológiai Int.	9096	1	1	n.a.
2. Műszaki Kémiai Kut.Int.	8817	n.a.	10	n.a.
3. Társ.Konfl.Kut.Központ	8254	7	11	n.a.
4. Balatoni Limn.Kut.Int.	7388	2	3	n.a.
5. Állatorvostud.Kut.Int.	7153	6	6	n.a.
6. Bányászati Kémiai Kut.lab.	6789	n.a.	5	n.a.
7. Természettudományi Kut.lab.	6524	4	4	n.a.
8. Ipar- és Vállalatgazd.Kut.Int.	5828	3	2	n.a.
9. Ökológiai és Botanikai Kut.Int. Magyar Dunakutató Állomás	4465	n.a.	7	n.a.
10. Kutatás- és Szervezetilemző Int.	4351	8	n.a.	n.a.
11. Szociológiai Int.	4052	5	9	1
12. Természettudományi Kut.lab. Geokémiai Kut.lab.	3889	n.a.	8	2
Összesen:	76 606			

30-án lép hatályba. A törvény a várakozásoknak megfelelően több vonatkozásban átforgalmazza az Akadémia működését. Változatlan marad azonban az az alapelv, amelyre az Akadémia tevékenysége épült, nevezetesen a magyar tudomány egyetemességének képviselője. Sőt, éppen e tekintetben figyelhető meg előrelépés, ugyanis a törvény a hagyományokat és a modernizáció követelményeit kívánja összhangba hozni. (A törvény szövege egyébként több helyen is olvasható pl. *Magyar Közlöny*, 1994/44.sz., *Magyar Tudomány* 1994/5.sz.stb.). Néhány, az akadémiai információellátást közvetetten érintő vonatkozása is megemlíthető még a törvénynek. Megjegyzem-

dő, hogy a „tudományos információ”, vagy „szakirodalmi ellátás” fogalma sem a felsőoktatási, sem pedig az akadémiai törvényben nem jelenik meg. A törvényből érdemes néhány gondolatot külön is kiemelni:

- gazdasági szerkezetében az MTA két nagy gazdálkodási egységben jelenik meg. Egyfelől adott a törzsvagyong, (ide tartoznak a székház, a területi bizottságok¹⁴, az Akadémia Könyvtára és mások,) másfelől vannak az Akadémia kezelésébe adott kutatóintézetek;
- az MTA közgyűlése az eddigi kétszáz akadémiai tagon kívül további kétszáz

(a jelenlegi mintegy 11 ezer főből álló) tudományos minősítést nyert személy közül választott tagból áll;

- ♦ az MTA - mint autonóm köztestület - elnökét, főtítkárákat és helyetteseit a közgyűlés választja meg. A megválasztott tisztségviselők a közgyűlésnek tartoznak felelősséggel;
- ♦ a kutatóintézeti hálózat irányítására a főtítkár elnökletével akadémiai kutatóintézetek tanácsa (AKIT) jön létre, melyet a három nagy tudományterület – társadalomtudományok, élő természettudományok, élettelen természettudományok – szakkuratóriuma segíti munkájában.

A törvény keret, melynek végrehajtását a most készülő új akadémiai alapszabály biztosítja. Ebbe már minden biztonnal helyet kap az akadémiai szakirodalmi információ (könyvtár)ügye is.

Az Akadémiai Könyvtár az alapszabályt tárgyaló rendkívüli szeptemberi közgyűlésére megjelentette az akadémiai „alaprajzok” történetét ismertető kötetet.

Szakirodalmi információellátás

A törvény nem változtat azon az alapvető tényen, miszerint az Akadémia szakirodalmi információellátásáról az MTA Könyvtára és a kutatóintézeti könyvtárak gondoskodnak. Ezen az sem módosít, hogy míg az Akadémiai Könyvtár teljes állományával együtt a törzsvagyon része, addig az intézeti könyvtárak intézetükkel együtt az akadémiai kezelési körbe tartoznak. Az alapszabályra vár a még nyitott kérdések rendezése. Ezek közé tartozik az MTA Könyvtára és a kutatóintézeti könyvtárak kapcsolatának új formája. A kapcsolatot szabályozó 17/1972. (A.K.20) MTA-F. számú főtítkári utasítás jogilag is érvényét veszti. Az utóbbi években, a piacgazdaságra történő fokozatos áttérés körülményei közepette ez az utasítás gyakorlatilag már amúgy is korlátozottan érvényesült, vagy teljesen elavult (például a devizakontingens megszűnésével). E folyamat során a korábbi adminisztratív kötöttségeket rugalmasabb, informálisabb kapcsolatrendszer veszi át. Az új alapszabály előreláthatólag erre vonatkozóan is útmutatást nyújt. A megalkotandó alapszabály szellemében új könyvtári szervezeti és működési szabályzatok keletkeznek.

Az Akadémiai Könyvtár és a kutatóintézeti könyvtárak kapcsolatainak az új körülmények közepette, jót tesz, ha az akadémiai érdekekből következő minimális normatív szabályozás mellett, – önkéntes alapon – a tapasztalatok cseréje, a módszertani munka kerül előtérbe. Változatlanok maradnak azok a feladatok, amelyek kifejezetten az Akadémiai Könyvtárra mint a három országos nagykönyvtár egyikére hárulnak (az OSZK, az Egyetemi és az Akadémiai Könyvtár történelmileg kialakult együtteséről van szó) és ugyancsak változatlanul a kutatóintézeti könyvtárak feladata a kutatók helyi, közvetlen információellátása. Ebben természetesen az Akadémiai Könyvtár intenzíven részt vállal. Az Akadémiai Könyvtár a maga kétmillió állományával, kiegészülve a kutatóintézetek több mint másfélmillió állományával, a legjelentősebb magyarországi alapkutatói és általános tudományos könyvtári gyűjtemény. Szolgáltatásaik ugyancsak alapvetőek. E nemzetközileg is számottevő közbizony fenntartása és gyarapítása bizonyos önkéntes alapon vállalt közös működési normatívakkal, összakadémiai és ezáltal országos tudományos érdekek.

Fejlesztés – Könyvtárgépesítés

Az Akadémiai Könyvtárban az utóbbi két esztendőben megteremtődtek a feltételei a gépi adatbázis-rendszer kialakulásának. Jelenleg már mintegy 150 ezer rekord érhető el és online üzemmódban 17 csatornán is használható¹⁵.

Reálisan nézve, napirendre kerülhet az intézeti könyvtárak gépesítése is az Akadémiai Könyvtár közreműködésével. Az intézeti könyvtárvezetők részt vesznek az Akadémiai Könyvtár gépesítésének bemutatásán, és megvitatják a kapcsolódás lehetőségét.

A kormány Tudománypolitikai Bizottsága felkérésére létrejött Szakirodalmi Információpolitikai Munkacsoport megbízásából elkészült az országos szakirodalmi információellátás koncepciójának előzetes rendszerterve¹⁶.

A tervezet a Tudománypolitikai Bizottság elé kerül és a legszélesebb szakmai nyilvánosság számára is hozzáférhető lesz¹⁷. A koncepció, amely ez idő szerint a legátfogóbb a szakirodalmi információellátás területén, konkrét elgondolásokat tartalmaz a fejlesztés irányairól. Ez annál is fontosabb, minthogy a pénzügyi korlátok miatt az

információellátás potenciális veszélye lehet az önembargó.

Az akadémiai törvény életbe lépése mindenképpen cezúrának tekinthető nemcsak az MTA könyvtára, hanem az akadémiai információellátás szervezettsége tekintetében is. Lezár egy olyan történeti szakaszt, amelyet a hálózat megteremtése és konszolidálódása jellemez. A változtatás és a folyamatosság együtt hangsúlyozandó.

Az online adatbázisról

Az MTA Könyvtárának adatbázisa VAX 4200-as számítógépes háttérrel, ALEPH integrált könyvtári rendszerben működik. A kereshető rekordok száma jelenleg kb. 150 000. Az adatbázis X.25-ös vonalon elérhető, hívószáma: 2801348. Az adatbázisba való belépés: <Username:> ALEPH paranccsal történik. Az adatbázisból való kilépés: CCL> STOP paranccsal történik.

Az adatbázisban megtalálhatók a könyvtár 1986 utáni könyvállományának, az akadémiai kandidátusi és doktori disszertációknak és az ékírási irodalom bibliográfiájának 1940-1990 közötti rekordjai.

Az MTA adatbázisa 5 egymástól független, saját authority file-lal rendelkező albaszra oszlik:

- ♦ MTA albasz
- ♦ DIS albasz
- ♦ ORL albasz
- ♦ M86 albasz
- ♦ EKI albasz

Az MTA albasz tartalmazza:

- a kurrens,(1992-) teljes revíziójú állományt;
- a Keleti Gyűjtemény kurrens monográfiáit;
- a könyvrendeléseket, deziderátákat;
- az 1986 utáni állomány teljes revíziójú részét;

A DIS albasz:

- az MTA-n 1953-1994 között megvédett kandidátusi és doktori disszertációk bibliográfiai leírásainak (Kb. 15 000 rekord) gyűjteménye;

Az ORL albasz:

- Az 1986-1992 közötti hagyományos cédulakatalógus teljes anyaga. Az albasz-rekordok nyersen, revízió nélkül kerültek be az albaszba. Revízió révén folyamatosan kerülnek át a rekordok az MTA, ill. az M86 albaszba. (Kb. 50 000 rekord);

Az M86 albasz:

- Az 1986-92 közötti ORL albasz ideiglenes revíziója nyomán keletkező albasz (kb. 30 000 rekord);

Az EKI albasz:

- az ékírási irodalom bibliográfiai adatait tartalmazza 1940-1990 között. Feltöltése még tart. Az albasz létrehozója és tulajdonosa a Pázmány Péter Katolikus Egyetem. (Jelenleg kb. 30 000 rekord).

A hálózatot érintő részletkérdések

A kis intézeti könyvtárak számára is lehetőség nyílik arra, hogy gyűjteményük gépesített anyagát az MTAK központi gépére vigyék. Még az sem előfeltétel, hogy ISIS-ben legyen a gépi adatállomány, hiszen az ALEPH-nek egyik előnye, hogy igen jól konvertálhatók az állományok. Megoldható, hogy a központi gépen egy albasz formában beviszik és hozzáférhetővé teszik a kisebb intézeti állományokat is. A központi könyvtárból át lehet venni a címléírásokat. A címléírást tartalmazó űrlapot az ISBD szerint kell készíteni. Néhány éven belül elérhető, hogy az MTAK és az intézeti könyvtárak adatbázisai együtt legyenek, ami különösen a kutatók számára lesz fontos. A folyóiratok adatbázisát utoljára tervezik elkészíteni, ugyanis ennek gépi megjelenítése a legkomplikáltabb. Az NPA-ból már megkapták a központi könyvtár anyagát, tehát az MTAK kurrens külföldi anyaga már gépen van, de még nem fut az ALEPH-ben.

A hálózati könyvtárvezetők nézeteiből kiemelésre kíváncsok, hogy a lezajlott változásokat pozitív irányúnak ítélték. Az intézeti könyvtárak képviselőit, az intézeti könyvtárhálózat meglétét, alapvető fontosságúnak tartják és ez utóbbinak felvételét javasolták az új akadémiai alapszabályba. A közös munkáról a kialakult szakmai és emberi kapcsolatokról elismerően nyilatkoztak.

* * *

Az MTA könyvtárhálózati értekezletének hangulatát legtalálébban talán úgy lehetne tükrözteni az akadémiai változások ismeretében, az ismert színdarab címének némi módosításával szólva, hogy jövőre a résztvevők, ha nem is azo-

nos helyen, de újra találkoznak közös munkájuk megvitatására.

Irodalom, jegyzetek

1994. jún. 16-án az MTA Politikai Tudományok Intézetének Könyvtárában tartották meg az akadémiai intézeti könyvtárak szokásos évenkénti összejövételét. Ezúttal egyéves kimaradás után került sor az értekezletre, az akadémiai törvény elfogadásának elhúzódása miatt.
- MOKÁNYNÉ NAGY Katalin: Betekintés az MTA intézetei könyvtárainak életébe. In: Könyvtári Figyelő, 34. évf. 1988. 5-6. sz. 406-412.p.
- KÓNYA Sándor: „...Magyar Akadémia állíttassék fel...” Akadémiai törvények, alapszabályok, ügyrendek 1827-1990. Bp. 1994. MTAK. (Az MTA Könyvtárának közleményei 32 (107) Új sorozat.)
RÓZSA György: Országos szakirodalmi információellátás - akadémiai információellátás. In: Magyar Tudomány 39.köt. 1994/9.sz. 1131-1135 p.
Az MTAK munkájáról készült tájékoztatókat készítette: Mokányiné Nagy Katalin (Hálózati és Módszertani Osztály); Gregorovicz Anikó (Folyóirattár); Domsa Károlyné (ügyv. főig.h.); Bánhegyi Zsolt (Könyvtárgépesítési Titkárság)
- Az MTA elnökének 13/1960. MTA(A.K.20.) sz. utasítása a Magyar Tudományos Akadémia könyvtárhálózatáról. In: Akadémiai Közöny, 1960. dec. 31. 129-131. p.
- A Magyar Tudományos Akadémia Könyvtárának 1960. évi beszámoló jelentése. Bp. 1961. MTAK. 24-25. p.
SIMON Mária Anna: A Magyar Tudományos Akadémia könyvtárhálózata. Bp. 1966. MTAK. (Az MTA Könyvtárának Közleményei. 51.)
- Az MTA főtítkárának 17/1972. (A.K.20.) MTA-F.sz. utasítása a Magyar Tudományos Akadémia könyvtárhálózatáról. In: Akadémiai Közöny, 1972. dec. 29. 234-240. p.
- A számadatok összegyűjtésében és a statisztikák összeállításában közreműködött M. Pál Ágnes.
- „Gyűjtőkör szerint a hálózatot alkotó 39 intézeti könyvtár és a Műszerügyi Szolgálat megoszlása...” MTAK. 1960. évi beszámoló jelentése. 24. p.
- Az elmúlt 2 év fejleményeiről Mokányiné Nagy Katalin számolt be.
- A számadatok változását - itt és a továbbiakban - az 1982. évi megfelelő adatok érzékeltetik.
- A Magyar Tudományos Akadémia Könyvtárának 1992. évi beszámoló jelentése / Szerk. Fekete Gézáné. - Bp. 1993. - MTAK. 26-29. p.; A Magyar Tudományos Akadémia Könyvtárának 1993. évi beszámoló jelentése / Szerk. Fekete Gézáné. - Bp. 1994. MTAK. 29-34. p.
- l.m. 12. p.
- A fejezetben ismertetett gondolatok a főigazgatói tájékoztatóban hangzottak el. A teljes szöveg megtalálható az MTAK irattárában.
- Öt területi bizottság működik (Szeged, Debrecen, Pécs, Veszprém, Miskolc)
- Szétoztottunk ismertetőket a következő témákról: 1.) Az MTA Könyvtárának számítógépes online adatbázisa. 2.) Kalauz az MTA Könyvtár online (ALEPH) katalógusa használatához. 3.) Nemzeti Periodika Adatbázis CD-ROM-on (Külföldi folyóiratok magyarországi könyvtárakban)
- Országos Szakirodalmi Információs Rendszer.... Előzetes rendszerterv [Kézirat] Bp. 1994. március-május.
- Előzetes rendszerterv az Országos Szakirodalmi Információs Rendszer megvalósítására. Preambulum. In: Könyv, Könyvtár, Könyvtáros, 1994. augusztus, 3-6. p.

NÉMET EGYETEMI HALLGATÓK EGYETEMÜK KÖNYVTÁRÁÉRT. – A bayreuthi Egyetemi Könyvtár költségvetésének ismételt megkurtítása miatt a jogász- és közgazdászhallgatók másfél éve elhatározták, hogy félévenként kétszer ünnepi lakomát tartanak, s a rendezvény tiszta jövedelmét a könyvtárnak ajánlják fel, tankönyvek vásárlására. Másfél év alatt már 32 000 márkával járultak így hozzá a könyvtár költségvetéséhez. Az EK igazgatója szerint a hallgatók akciója a bajor kormányzervek előtt is növelte a könyvtár becsületét, a többieknél valamivel könnyebben jutnak rendkívüli állami támogatáshoz. – Újabbban Osnabrückben határozták el a joghallgatók, hogy tesznek valamit a kari könyvtárért, amely már a legfontosabb kézikönyveket is nehezen tudja megszerezni. A Jogászegylet tagjai előbb egymás között, majd a többi joghallgató között rendeznek gyűjtést, s ügyvédi irodáktól, egyéb intézményektől is kérnek adományokat a könyvtár számára.
(DBI-Pressespiegel, 1994. március)